КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ
ДАВЕДКА ДЛЯ ЖУРЫ
11 клас
Варыянт 1

Заданне 1.

Складанае слова	*Кампаненты вытворнага слова*				
		1	***2***	***3***	***4***
песняспеў	статус	**аснова**	**злуч. галосны**	**аснова**	**нулявы суфікс**
	кампанент	***песн-(я)***	***-я-***	***спяв/а-(ць)***	**ø**
Усясвет	статус	**аснова**	**злуч. галосны**	**цэлае слова**	
	кампанент	***ус-(ё)***	***-я-***	***свет***	
пустасейны	статус	**аснова**	**злуч. галосны**	**аснова**	**суфікс**
	кампанент	***пуст-(ы)***	***-а-***	***сеj/а-(ць)***	***-н-***
зоркавокі	статус	**аснова**	**злуч. галосны**	**аснова**	**нулявы суфікс**
	кампанент	***зорк-(і)***	***-а-***	***вок-(а)***	**ø**
зладюдны	статус	**аснова**	**злуч. галосны**	**аснова**	**суфікс**
	кампанент	***зл-(ы)***	***-а-***	***людз-(і) / люд***	***-н-***
усясветны	статус	**аснова**	**суфікс**		
	кампанент	***Усясвет-(ø)***	***-н-***		

За правільна вызначаны статус усіх кампанентаў у кожным слове – 0,5 бала, за правільна вызначаныя ўсе кампаненты ў кожным слове – 0,5 бала.

Заданне 2.

Фраг-мент	*Колькасць мяккіх зычных*			
	2	**3**	**4**	**5**
1	***скідай шумеці кідай ўвесь сухацвет сухавей***	***зялёная размяці***	***расцвітай***	***песняспеваў***
2	***малюся зямлі ўсякай ўсякую Беларусі***	***Ўсясвету***		
3	***цябе полейка клянеш***	***пустасейную***		***неразвейнае беззямельную***

За бездакорнае выкананне ў межах аднаго фрагмента налічваюцца 2 балы. За кожную памылку рэкамендуецца здымаць па 0,5 бала ў межах фрагмента, але павінна атрымацца не менш за нуль балаў.

Заданне 3.

Назва някроўнага сваяка	*Магчымая фармулёўка значэння*
кум(ы)	Хросныя (духоўныя) маці і бацька ў адносінах да бацькоў хрэсніка
хроснік(і)	Хросны сын у адносінах да хросных бацькоў.
айчым	Няродны бацька; муж маці ў адносінах да яе дзяцей ад папярэдняга шлюбу
мачаха	Няродная маці; жонка бацькі ў адносінах да яго дзяцей ад папярэдняга шлюбу
пасынак	Няродны сын для мужа ці жонкі ў сям'і
падчарыца	Няродная дачка мужа ці жонкі

За кожнае правільнае вызначэнне някроўнага сваяка – 0,5 бала, за кожную прынцыпова правільную фармулёўку значэння – 0,5 бала.

Заданне 4.

Памылка	*Выпраўлены варыянт*	*Тлумачэнне*
Як пераканаўся Усяслаў, кавалямі сапраўды тварыліся цуды з жалеза і сталі, карыстаючыся кузнечнымі горнамі з мяхамі для паддуву паветра, накавальнямі, молатамі і малаткамі, кляшчамі і зубіламі, бародкамі і напільнікамі.	Як пераканаўся Усяслаў, кавалі сапраўды тварылі цуды з жалеза і сталі, карыстаючыся кузнечнымі горнамі з мяхамі для паддуву паветра, накавальнямі, молатамі і малаткамі, кляшчамі і зубіламі, бародкамі і напільнікамі.	Няправільна ўжыты дзеепрыслоўны зварот (дзеянне дзеепрыслоўя і дзеяслова-выказніка мае розных утваральнікаў).
Выробленая зброя ў кузнях	Выробленая ў кузнях зброя	Дзеепрыметнікавы зварот разрываць нельга
…седляроў, якія не толькі выраблялі надзейныя сёдлы для баявых коней, але і збрую для дружыны князя	…седляроў, якія выраблялі не толькі надзейныя сёдлы для баявых коней, але і збрую для дружыны князя	Састаўны злучнік *не толькі…, але і…* звязвае аднародныя члены сказа. Гэта значыць, што першая частка злучніка павінна стаяць непасрэдна перад першым аднародным членам, другая, адпаведна, перад другім. У прыведзеным прыкладзе першая частка злучніка *не толькі…* аддалена ад аднароднага члена сказа выказнікам *выраблялі*.
Усяслаў сфарміраваў сталыя гарнізоны дзеля аховы гарадоў, кіраўнікамі якіх прызначыў правераных у бітвах дружыннікаў.	Дзеля аховы гарадоў Усяслаў сфарміраваў сталыя гарнізоны, кіраўнікамі якіх прызначыў правераных у бітвах дружыннікаў.	Даданая азначальная частка павінна стаяць пасля слова, да якога яна адносіцца.
на тры асноўных аддзела	на тры асноўныя аддзелы	Памылка ў дапасаванні: лічэбнікі *два, тры чатыры* і састаўныя колькасныя, якія заканчваюцца на *два, тры, чатыры*, дапасуюцца да назоўнікаў ва ўсіх склонавых формах (у нашым выпадку павінна быць форма вінавальнага склону назоўніка і, адпаведна, лічэбніка.

Стралкі-лучнікі ахоўвалі і стрымлівалі першыя атакі ворага	Стралкі-лучнікі ахоўвалі князя (людзей, горад) і стрымлівалі першыя атакі ворага.	Слова *ахоўвалі* патрабуе абавязковага ўдакладнення. Пры аднародных членах сказа *ахоўвалі і стрымлівалі* залежнае ад другога слова (*атакі*) да першага зусім не адносіцца.

За кожную дакладна вызначаную памылку і правільнае яе выпраўленне – па 0,25 бала, за правільнае тлумачэнне – 0,5 бала.

Заданне 5.

Дзеяслоў	***Спра-жэнне***	***Інфінітыў***	***Дзеяслоў у форме 2-й асобы множнага ліку цяперашняга або будучага простага часу (з абавязковай пастаноўкай націску)***	***Дзеепрыслоўе***
Апрабоўваліся	I	Апрабоўвацца	Апрабóўваеце	Апрабоўваючыся
Прызначыў	II	Прызначыць	Прызнáчыце	Прызначыўшы
Правёў	I	Правесці	Праведзяцé	Правёўшы

За кожную правільна запоўненую ячэйку – 0,5 бала.

Заданне 6.

№ п.п.	***Прымета***	***Правільна***
1	Словы *абарона, абарот, абараць, абарачэнне* маюць аднолькавы прэфікс.	
2	Слова ***эгіда*** з'яўляецца сінонімам да слова *абарона* і мае стылістычную памету ***спец.***	
3	Уваходзіць у сінанімічны рад *ахова, заступніцтва, пратэктарат, захаванне.*	+
4	Прыказка ***Благая тая птушка, што свайго гнязда не бароніць*** мае значэнне: *не абавязкова абараняць свой дом.*	
5	У сказе *Выробленая зброя ў кузнях, сродкі* ***абароны*** *і ўся амуніцыя паступалі ў княжацкае войска...* вылучанае слова ўваходзіць у склад устойлівага спалучэння *сродкі абароны* і выконвае ролю дзейніка.	+
6	Утворана ад слова ***абараніць*** суфіксальным спосабам.	+

За кожны дакладны адказ (вызначэнне правільнасці /няправільнасці) – 1 бал.

Заданне 7.

ПРЫКЛАДНЫ ВАРЫЯНТ ПЕРАКЛАДУ:

З усіх бакоў білі гарматы дробных калібраў, сярэдніх, калібраў буйнейшых, нарэшце, буйных, вельмі буйных, самых буйных, а часам і звышмагутныя гарматы, якія ледзь чутна бухалі глыбока ў тыле і раптам з нечаканым выццём, скрыгатам скідалі свае каласальныя снарады ў які-небудзь на выгляд *(з выгляду)* нявінны лясок. Часам аднекуль, з нечаканага боку, урываўся асколак, з сілай ударяўся ў зямлю, рабіў рыкашэт, кружыўся *(круціўся)*, трашчаў, звінеў, ныў, як ваўчок, і з агідным стогнам нёсся *(імчаў, імчаўся, ляцеў, адлятаў)* прэч, збіваючы на шляху *(мімалётам)* з дрэў галіны і шышкі.

За кожную лексічную або граматычную памылку рэкамендуецца здымаць 0,5 бала, за арфаграфічную або пунктуацыйную – 0,25 бала.

Заданне 8.

Ілюстрацыя	*Нумар тэрміна і паняцця*	*Тэрмін і паняцце*
А	**2**	**партрэт**
Б	**1**	**класіцызм**
В	**3**	**трагедыя**
Г	**4**	**сімвал**
Д	**6**	**батлейка**
Е	**5**	**дэталь / мастацкая дэталь**

За кожнае правільнае вызначэнне тэрміна (паняцця) – 0,5 бала, за правільнае суаднясенне з ілюстрацыяй – 0,5 бала.

Заданне 9.

Янка Купала		*Якуб Колас*		*Не адносіцца да жыцця і творчасці ні Янкі Купалы, ні Якуба Коласа*
праўдзівы	*памылковы*	*праўдзівы*	*памылковы*	
2, 7	**6**	**4**	**1**	**3, 5**

За кожнае правільнае суаднясенне (несуаднясенне) з жыццём і творчасцю Янкі Купалы ці Якуба Коласа – 0,5 бала, за кожнае правільнае вызначэнне праўдзівасці/памылковасці фактаў з жыцця і з творчасці песняроў – 0,5 бала.

Заданне 10.

Выкананне задання ацэньваецца па частках А, Б, В, Г. Максімальны бал за часткі А, Г – 1, за часткі Б, В – 2. Максімальная колькасць балаў за выкананне задання – 6.

Частка А.

Колькасць балаў	*Крытэрый*
1	*Дадзена лагічнае і абгрунтаванае тлумачэнне. Указана, што творы Янкі Брыля “Memento mori” і Міхася Лынькова “Васількі” не з’яўляюцца паэтычнымі.*
0,5	*Дадзена лагічнае і абгрунтаванае тлумачэнне. Указаны толькі адзін твор, які памылкова аднесены да паэтычных.* *АБО* *Указаны два творы, якія памылкова аднесены да паэтычных. Маюцца памылкі і недахопы ў абгрунтаванні.*
0	*Дадзена лагічнае і абгрунтаванае тлумачэнне. Не ўказаны творы, якія памылкова аднесены да паэтычных.* *АБО* *Тлумачэнне нелагічнае, неабгрунтаванае.* *АБО* *Абгрунтаванне адсутнічае.*

Частка Б

Колькасць балаў	*Крытэрый*
2	*Прапанаваны назвы, якія істотна адрозніваюцца ад выбранага тэматычнага прынцыпу, і дадзена лагічнае абгрунтаванне іх. Напрыклад, зроблены акцэнт на ідэйным прынцыпе (“Боль і страх, які нясе вайна”), аўтарстве (“Мужчынскі і жаночы погляд на вайну”) або героях (“Дарослыя і дзеці на вайне”).*
1	*Прапанавана адна назва, якая адрозніваецца ад выбранага тэматычнага прынцыпу, і дадзена лагічнае яе абгрунтаванне. Другая назва прапанавана паводле тэматычнага прынцыпу.* *АБО* *Прапанаваны дзве назвы, якія істотна адрозніваюцца ад выбранага тэматычнага прынцыпу, але для аднаго ці абодвух зборнікаў дадзена нелагічнае абгрунтаванне ці яно адсутнічае.*
0	*Прапанаваны назвы паводле толькі тэматычнага прынцыпу.* *АБО* *Адказ адсутнічае.*

Частка В

Колькасць балаў	*Крытэрый*
2	*Прапанаваны па два прыклады, якія поўнасцю адпавядаюць выбранаму прынцыпу і ўмове задання.*
1	*Сярод прыведзеных прыкладаў ёсць тыя, якія поўнасцю адпавядаюць выбранаму прынцыпу і ўмове задання, і тыя, якія адпавядаюць не ў поўнай меры або цалкам не адпавядаюць.*
0	*Прапанаваны прыклады, якія не адпавядаюць выбранаму прынцыпу і/або ўмове задання.* *АБО* *Адказ адсутнічае.*

Частка Г

Колькасць балаў	*Крытэрый*
1	*Выбрана карціна Міхаіла Савіцкага. Сярод аргументаў указваецца адпаведнасць зместу твораў і сюжэта карціны па часе, месцы падзей.*
0,5	*Выбрана іншая карціна, але дадзена праўдападобнае, лагічнае абгрунтаванне.* *АБО* *Выбрана карціна Міхаіла Савіцкага, але маюцца парушэнні ў логіцы абгрунтавання.*
0	*Выбрана іншая карціна, маюцца парушэнні ў логіцы абгрунтавання.* *АБО* *Адказ адсутнічае.*